

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความรู้และทัศนคติเรื่องเพศของมารดาวัยรุ่นหลังคลอด อายุต่ำกว่า 20 ปี

Factors associated with knowledge and attitude toward sexual in postpartum adolescent mothers under 20 years of age

พวงแก้ว กมลธรรม*

Poungkaew Kamoltham*

*สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสมุทรสงคราม ตำบลลาดใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม

*Samutsongkhram Provincial Public Health Office, LatYai Sub-district, Mueang District,
Samutsongkhram Province.

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงพรรณนา (descriptive research) นี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความรู้และทัศนคติเรื่องเพศของมารดาวัยรุ่นหลังคลอดอายุต่ำกว่า 20 ปี ที่คลอดระหว่าง วันที่ 1 ตุลาคม 2562 – 30 มีนาคม 2563 ในจังหวัดสมุทรสงคราม กลุ่มตัวอย่างเลือกแบบเจาะจง จำนวน 92 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ chi-square test ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอายุ 17-19 ปี ร้อยละ 80.4 รองลงมา อายุ 14-16 ปี ร้อยละ 19.6 สถานภาพสมรสคู่ ร้อยละ 85.9 อาศัยอยู่กับสามีและบิดามารดา ร้อยละ 59.8 การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 23.9 เป็นนักเรียน/นักศึกษา ร้อยละ 50 ไม่มีรายได้ ร้อยละ 41.3 มีรายได้ 5,000-10,000 บาท ร้อยละ 35.8 รายได้ของครอบครัวเพียงพอแต่ไม่เหลือเก็บ ร้อยละ 63.1 รายจ่ายในการเลี้ยงดูบุตรมาจาก บิดา มารดาและญาติ ร้อยละ 38.1 การวางแผนเลี้ยงดูบุตรด้วยตนเองกับสามี ร้อยละ 65.2 ส่วนใหญ่มีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกอายุ 17-19 ปี เป็นการตั้งครรภ์ครั้งแรก ร้อยละ 91.3 ก่อนการตั้งครรภ์ไม่ได้คุมกำเนิดป้องกัน ร้อยละ 68.5 ฝากครรภ์ ร้อยละ 100 ในระยะหลังคลอด คุมกำเนิด ร้อยละ 97.8 ฉีดยาคุมกำเนิด ร้อยละ 48.9 ความรู้เรื่องเพศศึกษา ผ่านเกณฑ์ ร้อยละ 77.2 ทัศนคติเรื่องเพศ อยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 60.9 ส่วนปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความรู้และทัศนคติเรื่องเพศ พบว่า อายุมีความสัมพันธ์กับความรู้เรื่องเพศ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.000$) และพบว่า อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ ไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับทัศนคติเรื่องเพศของมารดาวัยรุ่นหลังคลอด

คำสำคัญ : ความรู้และทัศนคติเรื่องเพศ, มารดาวัยรุ่นหลังคลอดอายุต่ำกว่า 20 ปี

Abstract

The purpose of this descriptive research was to study the factors associated with knowledge and attitude toward sexual in postpartum adolescent mothers under 20 years of age who give birth during October 1, 2019 – March 30, 2020 in Samutsongkhram Province. The participants were 92 postpartum female under 20 years old. Purposive sampling was used to recruit the participants on the basis of inclusion criteria. Data were collected by using questionnaires. The data analyzed using percentage, mean, standard deviation and chi-square test. The results revealed that 80.4 % of adolescent mothers were 17-19 years old and 19.6% were 14-16 years old. Personal information

are as follows, married status was 85.9 %, living with husband or parents was 59.8 %, lower secondary education was 23.9 %, student status was 50 %, no income was 41.3 %, income between 5,000-10,000 baht was 35.8 %, the family income was sufficient but not enough for saving was 63.1 %, expenses for child rearing by parents and relatives was 38.1 %, planning of child rearing by their own with her husband was 65.2 %. Pregnancy information, most of the adolescent mothers who having sex for the first time were 17-19 years old, it was 91.3 % of primigravida, pre-pregnancy without preventive contraception was 68.5 %, antenatal care was 10 0%. In the postpartum period, 97.8 % used contraception, 48.9 % used contraceptive injection. Sexuality education passed the criteria at 77.2 %. Attitudes toward sexual were moderate at 60.9 %. Factors associated with knowledge and attitude toward sexual in postpartum adolescent mothers, it was found that age was related to knowledge of sexuality education statistically significant ($p < 0.000$). And it was found that age, education level, occupation and income had no statistically significant relationship with the attitude toward sexual of postpartum adolescent mothers.

Keywords : knowledge and attitude toward sexual, postpartum adolescent mothers under 20 Years of age

ความสำคัญและที่มาของปัญหา

สถานการณ์การตั้งครรภ์ในวัยรุ่นและการตั้งครรภ์ซ้ำ ของประเทศไทยในภาพรวมทั้งประเทศ ปี 2562 มีอัตราการคลอดมีชีพในหญิงอายุ 15-19 ปี เท่ากับ 31.3 ต่อประชากรหญิงอายุ 15-19 ปี พันคน ซึ่งต่ำกว่าเป้าหมายที่กำหนดไว้คือไม่เกิน 38 ต่อประชากรหญิงอายุ 15-19 ปี พันคน และมีการตั้งครรภ์ซ้ำในวัยรุ่นอายุต่ำกว่า 20 ปี คิดเป็นร้อยละ 16.7 ซึ่งต่ำกว่าเป้าหมายที่กำหนดไว้ ไม่เกินร้อยละ 14.5 เมื่อพิจารณาในระดับเขตสุขภาพที่ 5 มีอัตราการคลอดมีชีพในหญิงอายุ 15-19 ปี เท่ากับ 39.9 ต่อประชากรหญิงอายุ 15-19 ปี พันคน และมีการตั้งครรภ์ซ้ำในวัยรุ่นต่ำกว่า 20 ปี คิดเป็นร้อยละ 11.46 ซึ่งต่ำกว่าค่าเป้าหมายที่กำหนด (ร้อยละ 14.5)¹ การตั้งครรภ์ในวัยรุ่น นับเป็นปัญหาสำคัญอันดับต้นของประเทศไทยที่ส่งผล

กระทบกับสังคมในภาพกว้าง และในปัจจุบันมีแนวโน้มลดลงค่อนข้างช้า เนื่องจากปัญหาวัยรุ่นตั้งครรภ์นั้นเป็นผลกระทบที่เกิดมาจากปัญหาหลายด้าน เช่น ปัญหาของวัยรุ่นเอง ปัญหาด้านครอบครัว ปัญหาด้านการศึกษา ปัญหาด้านเศรษฐกิจและสังคม วัยรุ่นตั้งครรภ์จึงอาจส่งผลกระทบต่อสุขภาพทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ² ดังนั้นในการแก้ปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น จำเป็นต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับ ความรู้ และทัศนคติของวัยรุ่น ที่มีต่อเรื่องเพศอย่างถูกต้อง จึงนำไปสู่การแก้ไขปัญหามีประสิทธิภาพต่อไป

สำหรับจังหวัดสมุทรสงคราม อัตราการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นมีแนวโน้มลดลง ปี 2559-2561 เท่ากับ 28.15, 33.01, และ 28.89 ตามลำดับ และพบว่าวัยรุ่นมีการตั้งครรภ์ซ้ำยังมีอัตราสูงอยู่ ปี 2559-2561 เท่ากับร้อยละ 25.68, 23.21 และ 25.30 ตามลำดับ³ และผลการศึกษายังพบว่าวัยรุ่น

มีการตั้งครรภ์ซ้ำมากขึ้นและมักตั้งครรภ์โดยไม่ได้ตั้งใจ ร้อยละ 41⁴ เป็นปัญหาทางด้านสาธารณสุขที่มีผลกระทบต่อมารดา เช่น แบกรับค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้นในการทำหน้าทีมารดาได้ไม่เต็มที่ หากศึกษาอยู่ก็จะมีแรงจูงใจในการศึกษา⁵ นอกจากนี้การตั้งครรภ์ในมารดาวัยรุ่น ยังส่งผลให้มารดาเกิดภาวะแทรกซ้อนอื่นๆ ตามมาอีกมากมายดังตัวอย่างเช่น ภาวะโลหิตจางขณะตั้งครรภ์ ภาวะคลอดก่อนกำหนด เป็นต้น สำหรับในกรณีมีค่าใช้จ่ายในการดูแลสูง เนื่องจากต้องเฝ้าระวังความเสี่ยงและภาวะแทรกซ้อนตามมานอกจากนี้ทารกที่คลอดจากมารดาวัยรุ่นที่ตั้งครรภ์ซ้ำมักมีน้ำหนักต่ำกว่าเกณฑ์ รวมทั้งพัฒนาการช้ากว่าปกติ และที่สำคัญยังพบอัตราการตายของทารกที่คลอดจากมารดาวัยรุ่นสูงกว่ามารดาในกลุ่มปกติทั่วไป

จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยมองเห็นปัญหาและความสำคัญของการตั้งครรภ์ของหญิงอายุต่ำกว่า 20 ปี จึงได้ทำการวิจัย เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความรู้และทัศนคติเรื่องเพศของมารดาวัยรุ่นหลังคลอดอายุต่ำกว่า 20 ปี โดยศึกษาในมารดาวัยรุ่นหลังคลอดอายุต่ำกว่า 20 ปี จังหวัดสมุทรสงคราม เพื่อค้นหาสาเหตุที่แท้จริงของการตั้งครรภ์ของหญิงอายุต่ำกว่า 20 ปี ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับบุคลากรด้านสุขภาพ

ในการนำมาปรับปรุงการให้บริการในการดูแล และป้องกันการตั้งครรภ์ซ้ำในมารดาวัยรุ่นหลังคลอด ส่งผลถึงคุณภาพชีวิตที่ดีด้านอนามัยการเจริญพันธุ์ของวัยรุ่นต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

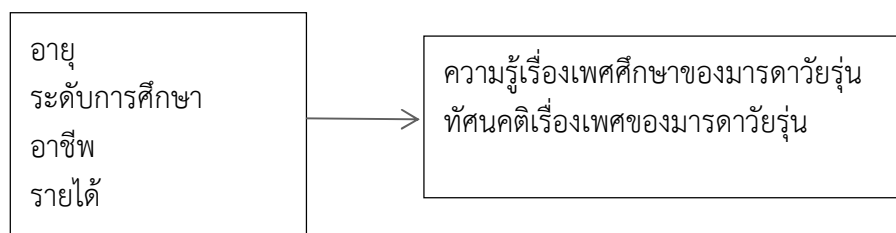
เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความรู้และทัศนคติเรื่องเพศของมารดาวัยรุ่นหลังคลอดอายุต่ำกว่า 20 ปี

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความรู้และทัศนคติเรื่องเพศของมารดาวัยรุ่นหลังคลอดต่ำกว่า 20 ปี ในจังหวัดสมุทรสงคราม ทุรกายที่คลอดระหว่างปีงบประมาณ 2562 – 31 มีนาคม 2563

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ ให้ความสำคัญกับปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ซึ่งปัจจัยต่างๆ เหล่านี้มีความสัมพันธ์ต่อความรู้เรื่องเพศศึกษาและทัศนคติเรื่องเพศของมารดาวัยรุ่น ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อการตั้งครรภ์ของมารดาวัยรุ่นหลังคลอดอายุต่ำกว่า 20 ปี

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ชนิดของการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (descriptive research)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร เป็นมารดาวัยรุ่นหลังคลอดอายุต่ำกว่า 20 ปี ในเขตจังหวัดสมุทรสงคราม ที่มารดาคลอดระหว่างวันที่ 1 ตุลาคม 2562 – 30 มีนาคม 2563

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ มารดาวัยรุ่นหลังคลอดอายุต่ำกว่า 20 ปี ในจังหวัดสมุทรสงคราม จำนวน 92 คน เลือกแบบเจาะจงโดยกำหนดคุณสมบัติ ดังนี้

1. เป็นมารดาวัยรุ่นหลังคลอดอายุต่ำกว่า 20 ปี ซึ่งจะเป็นครรภ์แรก หรือครรภ์หลังก็ได้
2. ไม่มีความผิดปกติของการสื่อสาร สามารถ อ่าน เขียนหนังสือได้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามสำเร็จรูปของศูนย์อนามัยที่ 4 กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข ปี 2557 ประกอบด้วย 5 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล เป็นแบบเติมคำ และเลือกตอบ ข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย อายุ ลำดับที่ของการตั้งครรภ์ สถานภาพสมรส การศึกษา อาชีพ การมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรก

ส่วนที่ 2 ข้อมูลด้านพฤติกรรม เป็นแบบเลือกตอบ ประกอบด้วย การฝากครรภ์ การคุมกำเนิด การเปลี่ยนคู่นอน การวางแผนมีบุตร การวางแผนเลี้ยงดูบุตร

ส่วนที่ 3 ข้อมูลด้านเศรษฐกิจและสังคม เป็นแบบเลือกตอบ ประกอบด้วย รายได้ ลักษณะการอยู่อาศัย รายจ่ายในการเลี้ยงดูบุตร

ส่วนที่ 4 ข้อมูลความรู้เรื่องเพศศึกษา เพื่อ

ป้องกันการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร มีจำนวน 10 ข้อ คะแนนเต็ม 10 คะแนน เป็นแบบเลือกตอบ มี 3 ตัวเลือกคือ ใช่ ไม่ใช่ ไม่ทราบ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

ตอบถูก ให้ 1 คะแนน

ตอบผิดหรือตอบไม่ทราบ ให้ 0 คะแนน

กำหนดเกณฑ์ผ่านประเมินไว้ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 60

ส่วนที่ 5 ข้อมูลทัศนคติของมารดาวัยรุ่น เป็นแบบเลือกตอบ มี 3 ตัวเลือก คือ เห็นด้วย ไม่แน่ใจ และไม่เห็นด้วย เป็นการสอบถามความรู้สึกของมารดาวัยรุ่นเกี่ยวกับธรรมชาติของวัยรุ่น การรู้จักวางตัวในสังคม การวางตัวต่อเพศตรงข้าม ทักษะชีวิตของวัยรุ่น การป้องกันการตั้งครรภ์ และการรู้จักแก้ไขปัญหาด้วยวิธีที่ถูกต้อง มีคำตอบให้เลือก 3 ตัวเลือก คือ เห็นด้วย ไม่แน่ใจ และไม่เห็นด้วย โดยสามารถเลือกได้คำตอบเดียว มีจำนวน 10 ข้อ มีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

เห็นด้วย 3 คะแนน ไม่แน่ใจ 2 คะแนน ไม่เห็นด้วย 1 คะแนน

โดยค่าคะแนนคำถามเชิงบวก คะแนนเรียงจากมากไปหาน้อย

ค่าคะแนนคำถามเชิงลบ คะแนนเรียงจากน้อยไปหามาก

แล้วนำคะแนนด้านทัศนคติแต่ละข้อมาหาคะแนนรวม แบ่งคะแนนเป็น 3 ระดับ โดยใช้แบบอิงเกณฑ์ของบลูม⁶

ระดับต่ำ (คะแนนต่ำกว่าร้อยละ 60)

คะแนนอยู่ระหว่าง 0 - 17

ระดับปานกลาง (คะแนนร้อยละ 60-79)

คะแนนอยู่ระหว่าง 18 - 23

ระดับสูง (คะแนนร้อยละ 80 ขึ้นไป) คะแนนอยู่ระหว่าง 24 – 30	ร่วมมือในการเก็บข้อมูล
การพิทักษ์สิทธิ์ของกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัย ดำเนินการดังนี้	4. ดำเนินการเก็บข้อมูลรวบรวมข้อมูล ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล
1. การวิจัยครั้งนี้ตระหนักและเคารพ ในความเป็นบุคคลของมารดาวัยรุ่นหลังคลอด อายุต่ำกว่า 20 ปี ที่เป็นครรภ์แรกหรือครรภ์ที่ 2 ขึ้นไป โดยให้เป็นผู้ตัดสินใจเข้าร่วมการวิจัยด้วย ตนเอง	5. วิเคราะห์ข้อมูล แปลผล สรุปผล 6. จัดทำรายงานเป็นรูปเล่ม
2. การรักษาความลับ ข้อมูลที่ได้รับไปใช้ ประโยชน์ทางวิชาการ และเสนอในภาพรวม ไม่ระบุตัวบุคคลแต่อย่างใด	การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและ chi-square test
3. เมื่อมารดาวัยรุ่นหลังคลอดอายุต่ำกว่า 20 ปี ให้ความร่วมมือในการวิจัย จึงทำการเก็บ รวบรวมข้อมูล	ผลการวิจัย จากการศึกษาในมารดาวัยรุ่นหลังคลอด อายุต่ำกว่า 20 ปี ของจังหวัดสมุทรสงคราม จำนวน 92 คน ผลการศึกษาสรุปได้ดังนี้
4. ได้ผ่านการรับรองโครงการวิจัยจาก คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสมุทรสงคราม เมื่อ วันที่ 13 เมษายน 2563 เลขที่โครงการวิจัย 2/2563	ข้อมูลส่วนบุคคล พบว่าเป็นหญิงหลัง คลอดอายุ 17 – 19 ปี ร้อยละ 80.4 มีสถานภาพ สมรสคู่ ร้อยละ 85.9 ระดับการศึกษาก่อนการ ตั้งครรภ์ เป็นนักเรียนระดับมัธยมต้น ร้อยละ 23.9 ศึกษาระดับ ปวช./ปวส. ร้อยละ 17.4 และไม่ได้ เรียนหนังสือ/ประกอบอาชีพ ร้อยละ 48.9 อาชีพก่อนการตั้งครรภ์ เป็นนักเรียน/นักศึกษา ร้อยละ 50 รับจ้างทั่วไป ร้อยละ 25.0 ค้าขาย ร้อยละ 8.7 และไม่ได้ประกอบอาชีพ/แม่บ้าน ร้อยละ 16.3 รายได้ต่อเดือน 5,000–10,000 บาท ร้อยละ 35.8 และไม่มีรายได้ร้อยละ 41.3 มารดาวัยรุ่นมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกอายุต่ำกว่า 10-13 ปี ร้อยละ 2.2 อายุ 14–16 ปี ร้อยละ 45.6 และอายุ 17–19 ปี ร้อยละ 52.2 เป็นการตั้งครรภ์ ครั้งแรก ร้อยละ 91.3 และเป็นการตั้งครรภ์ซ้ำ ร้อยละ 8.7 ดังแสดงในตารางที่ 1
วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยกำหนด ระยะเวลาการเก็บข้อมูล ตั้งแต่เดือนพฤษภาคม – สิงหาคม 2563 เป็นเวลา 4 เดือนหรือจนกว่ากลุ่ม ตัวอย่างจะครบตามที่ต้องการ โดยมีขั้นตอน ดังนี้	
1. ทบทวนเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
2. จัดเตรียมและทบทวนแบบสอบถามที่ ใช้ในการวิจัย โดยใช้แบบสอบถามของศูนย์อนามัย ที่ 4 กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข ปี 2557	
3. ประสานงานกับผู้รับผิดชอบงานวัยรุ่น ระดับอำเภอ และระดับพื้นที่ทุกแห่ง เพื่อขอความ	

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนและร้อยละของปัจจัยส่วนบุคคลของหญิงหลังคลอดอายุต่ำกว่า 20 ปี (n=92)

ปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวน (n)	ร้อยละ(%)
อายุ		
อายุ 10 - 13 ปี	0	0
อายุ 14 - 16 ปี	18	19.6
อายุ 17 - 19 ปี	74	80.4
สถานภาพสมรส		
สมรส	79	85.9
ไม่ได้สมรส (หม้าย,หย่า,แยกกันอยู่)	13	14.1
ระดับการศึกษาก่อนการตั้งครรภ์		
ประถมศึกษา	2	2.2
มัธยมศึกษาตอนต้น	22	23.9
มัธยมศึกษาตอนปลาย	7	7.6
ระดับ ปวช./ปวส.	16	17.4
ไม่ได้เรียน (ประกอบอาชีพ)	45	48.9
อาชีพก่อนการตั้งครรภ์		
นักเรียน/นักศึกษา	46	50
ไม่ได้ประกอบอาชีพ/แม่บ้าน	15	16.3
รับจ้างทั่วไป	23	25
ค้าขาย	8	8.7
ประกอบธุรกิจส่วนตัว	0	0
รายได้ต่อเดือน		
<5,000 บาท	17	18.5
5,000 – 10,000 บาท	33	35.8
10,000 – 15,000 บาท	3	3.3
>15,000 บาท	1	1.1
ไม่มีรายได้	38	41.3
อายุของวัยรุ่นมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรก		
อายุ 10 - 13 ปี	2	2.2
อายุ 14 - 16 ปี	42	45.6
อายุ 17 - 19 ปี	48	52.2
การตั้งครรภ์ซ้ำ		
ครรภ์แรก	84	91.3
ครรภ์ซ้ำ	8	8.7

ข้อมูลด้านพฤติกรรมสุขภาพ พบว่า มารดาวัยรุ่นเมื่อตั้งครรภ์ได้ฝากครรภ์ ร้อยละ 100 การคุมกำเนิด ก่อนการตั้งครรภ์คุมกำเนิดด้วย ยาเม็ดคุมกำเนิด ร้อยละ 14.1 และไม่ได้คุมกำเนิด ร้อยละ 68.5 ส่วนการคุมกำเนิดหลังการคลอดบุตร ใช้ยาฉีดคุมกำเนิด ร้อยละ 48.9 ยาฝังคุมกำเนิด

ร้อยละ 28.3 ยาเม็ดคุมกำเนิด ร้อยละ 14 และ เลี้ยงดูบุตรด้วยตนเองกับสามี ร้อยละ 65.2 และ ไม่ได้คุมกำเนิด ร้อยละ 2.2 เป็นการสมรสเดิม ให้บิดามารดาเลี้ยง ร้อยละ 34.8 ดังแสดงใน ร้อยละ 92.4 และสมรสใหม่ ร้อยละ 7.6 และ ตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงจำนวนและร้อยละของมารดาวัยรุ่นหลังคลอดอายุต่ำกว่า 20 ปี (n = 92) จำแนกตามข้อมูลด้าน พฤติกรรมสุขภาพ

ข้อมูลด้านพฤติกรรมสุขภาพ	จำนวน (n)	ร้อยละ (%)
การฝากครรภ์		
ไม่ได้ฝากครรภ์	0	0
ฝากครรภ์	92	100
การคุมกำเนิดก่อนการตั้งครรภ์		
ยาเม็ดคุมกำเนิด	13	14.1
ยาคุมฉุกเฉิน	6	6.5
ยาฉีดคุมกำเนิด	5	5.4
ยาฝังคุมกำเนิด	3	3.3
ถุงยางอนามัย	2	2.2
หลังภายนอก	0	0
นับวันปลอดภัย	0	0
ไม่ได้คุมกำเนิด	63	68.5
การคุมกำเนิดหลังการคลอดบุตร		
ยาเม็ดคุมกำเนิด	13	14.1
ยาคุมฉุกเฉิน	1	1.1
ยาฉีดคุมกำเนิด	45	48.9
ยาฝังคุมกำเนิด	26	28.3
ถุงยางอนามัย	5	5.4
หลังภายนอก	0	0
นับวันปลอดภัย	0	0
ไม่ได้คุมกำเนิด	2	2.2
การเปลี่ยนคู่		
สมรสเดิม	85	92.4
สมรสใหม่	7	7.6
การวางแผนเลี้ยงดูบุตร		
เลี้ยงด้วยตนเองกับสามี	60	65.2
ให้บิดา มารดาเลี้ยง	32	34.8
ให้ผู้อื่นเลี้ยง	0	0

ข้อมูลด้านเศรษฐกิจและสังคมพบว่า รายได้ ร้อยละ 1.1 ส่วนรายจ่ายในการเลี้ยงดูบุตรมาจากของครอบครัวเพียงพอแต่ไม่เหลือเก็บ ร้อยละ 63.1 บิดา มารดา ร้อยละ 38.1 จากสามีและภรรยาไม่เพียงพอและเป็นหนี้ ร้อยละ 16.3 ลักษณะ ร้อยละ 29.3 จากสามี ร้อยละ 23.9 และจากมารดาการอยู่อาศัยอยู่กับบิดา มารดา ร้อยละ 59.8 อาศัย ร้อยละ 8.7 หลังคลอดเพียงคนเดียว ร้อยละ 39.1 และอาศัยอยู่คนเดียว ในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงจำนวนและร้อยละของมารดาวัยรุ่นหลังคลอดอายุต่ำกว่า 20 ปี (n = 92) จำแนกตามข้อมูลด้านเศรษฐกิจและสังคม

ข้อมูลด้านเศรษฐกิจและสังคม	จำนวน (n)	ร้อยละ (%)
รายได้ของครอบครัว		
เพียงพอและมีเหลือเก็บ	19	20.6
เพียงพอแต่ไม่เหลือเก็บ	58	63.1
ไม่เพียงพอและเป็นหนี้	15	16.3
ลักษณะการอยู่อาศัย		
อยู่คนเดียว	1	1.1
อยู่กับตัวท่านและสามี	36	39.1
อยู่กับบิดา มารดา และญาติ	55	59.8
รายจ่ายในการเลี้ยงดูบุตร		
ตัวท่านเอง	8	8.7
สามีของท่าน	22	23.9
ท่านและสามี	27	29.3
บิดา มารดา และญาติ	35	38.1

ความรู้เรื่องเพศศึกษาพบว่าความรู้เรื่อง ร้อยละ 77.2 ความรู้ไม่ผ่านเกณฑ์ ร้อยละ 22.8 เพศศึกษาของกลุ่มตัวอย่าง มีความรู้ผ่านเกณฑ์ ดังแสดงในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงจำนวนและร้อยละของมารดาวัยรุ่นหลังคลอด อายุต่ำกว่า 20 ปี จำแนกตามระดับความรู้เรื่องเพศศึกษา (n = 92)

ความรู้เรื่องเพศศึกษา	จำนวน (n)	ร้อยละ (%)
ความรู้เรื่องเพศศึกษา		
ต่ำกว่าเกณฑ์ < 60 %	21	22.8
ผ่านเกณฑ์ ≥ 60 %	71	77.2
รวม	92	100

ทัศนคติเรื่องเพศศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 60.9 ระดับสูงร้อยละ 29.3 และระดับต่ำมีคะแนนทัศนคติเรื่องเพศในระดับปานกลาง ร้อยละ 9.8 ดังแสดงในตารางที่ 5

วารสารวิชาการและการพยาบาล วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนี จักรีรัช
ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม – ธันวาคม 2564)

ตารางที่ 5 แสดงจำนวนและร้อยละของมารดาวัยรุ่นหลังคลอดอายุต่ำกว่า 20 ปี จำแนกตามระดับทัศนคติเรื่องเพศศึกษา (n = 92)

ทัศนคติเรื่องเพศศึกษา	จำนวน (n)	ร้อยละ (%)
ทัศนคติเรื่องเพศของมารดาวัยรุ่น		
ระดับต่ำ < 60 %	9	9.8
ระดับปานกลาง 60 -79%	56	60.9
ระดับสูง $\geq$ 80 %	27	29.3
รวม	92	100

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความรู้เรื่องเพศศึกษาพบว่า อายุของกลุ่มตัวอย่างมีความสัมพันธ์กับความรู้เรื่องเพศศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (p-value = 0.000) กล่าวคือ กลุ่มที่อายุ 14-16 ปี จะมีความรู้น้อยกว่ากลุ่มอายุ 17-19 ปี สำหรับระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ ของกลุ่มตัวอย่างไม่มีความสัมพันธ์กับความรู้เรื่องเพศศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังแสดงในตาราง ที่ 6

ตารางที่ 6 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล จำแนกตาม อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ กับความรู้เรื่องเพศศึกษา โดยใช้ ค่าความถี่ ร้อยละ โดยใช้สถิติไคสแควร์

ปัจจัยที่เกี่ยวข้อง	ความรู้เรื่องเพศ				p-value
	ผ่านเกณฑ์		ไม่ผ่านเกณฑ์		
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	
อายุ					
10 – 13 ปี	0	0	0	0	0.000*
14 – 16 ปี	7	38.9	11	61.1	
17 – 19 ปี	64	86.5	10	13.5	
ระดับการศึกษาก่อนการตั้งครรภ์					
ประถมศึกษา	1	50.0	1	50.0	0.082
มัธยมศึกษาตอนต้น	14	63.6	8	36.4	
มัธยมศึกษาตอนปลาย	6	57.1	3	42.9	
ปวช./ปวส.	13	81.2	3	18.8	
ไม่ได้เรียน (ประกอบอาชีพ)	39	86.7	6	13.3	
อาชีพ					
นักเรียน/นักศึกษา	31	67.4	15	32.6	0.112
รับจ้างทั่วไป	21	91.3	2	8.7	
ค้าขาย	6	75.0	2	25.0	
ไม่มีอาชีพ/แม่บ้าน	13	86.7	2	13.3	
รายได้					
ไม่มีรายได้	30	78.9	8	21.1	0.365
<5,000 บาท	10	58.8	7	41.2	
5,000 – 10,000 บาท	27	81.8	6	18.2	
10,000 – 15,000	3	100	0	0	
> 15,000 บาท	1	100	0	0	

*มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

วารสารวิชาการและการพยาบาล วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี จักรีรัช
ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม – ธันวาคม 2564)

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับทัศนคติ ของกลุ่มตัวอย่างไม่มีความสัมพันธ์กับทัศนคติเรื่อง
เรื่องเพศ พบว่าอายุ การศึกษา อาชีพ และรายได้ เพศอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติดังแสดงในตารางที่ 7

ตารางที่ 7 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล จำแนกตาม อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้กับทัศนคติ
เรื่องเพศ ของมารดาวัยรุ่นหลังคลอดอายุต่ำกว่า 20 ปี โดยใช้ ค่าความถี่ ร้อยละ โดยใช้สถิติไคสแควร์

ปัจจัยที่เกี่ยวข้อง	ทัศนคติเรื่องเพศ						p-value
	ระดับต่ำ		ปานกลาง		สูง		
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	
อายุ							
10 – 13 ปี	0	0	0	0	0	0	0.237
14 – 16 ปี	1	5.6	15	83.3	2	11.1	
17 – 19 ปี	8	1.8	41	55.4	25	33.8	
ระดับการศึกษาก่อนการตั้งครรภ์							
ประถมศึกษา	0	0	2	100	0	0	0.412
มัธยมศึกษาตอนต้น	3	13.6	15	68.2	4	18.2	
มัธยมศึกษาตอนปลาย	0	0	2	22.2	7	77.8	
ปวช./ปวส.	2	12.5	10	62.5	4	25.0	
ไม่ได้เรียน (ประกอบอาชีพ)	4	8.9	27	60.0	14	31.1	
อาชีพ							
นักเรียน/นักศึกษา	5	10.9	28	60.9	13	28.2	0.337
รับจ้างทั่วไป	4	17.4	10	43.5	9	39.1	
ค้าขาย	0	0	7	87.5	1	12.5	
ไม่มีอาชีพ/แม่บ้าน	0	0	11	73.3	4	26.7	
รายได้							
ไม่มีรายได้	4	10.5	23	60.5	11	29	0.752
<5,000 บาท	0	0	11	64.7	6	35.3	
5,000 – 10,000 บาท	5	15.2	18	54.5	10	30.3	
10,000 – 15,000	0	0	3	100	0	0	
> 15,000 บาท	0	0	1	100	0	0	

* มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

อภิปรายผลการวิจัย

อายุของมารดาวัยรุ่นหลังคลอดต่ำสุด
14 ปี โดยส่วนใหญ่จะมีอายุระหว่าง 17-19 ปี
มีสถานภาพสมรสคู่อาศัยอยู่กับสามีและบิดา

มารดา มีส่วนน้อยที่แยกกันอยู่กับสามี ระดับการ
ศึกษาส่วนใหญ่จบมัธยมศึกษาตอนต้น ก่อนการ
ตั้งครรภ์ส่วนใหญ่เป็นนักเรียนและไม่ได้ประกอบ
อาชีพ ส่วนมากแม่วัยรุ่นไม่มีรายได้หรือมีรายได้

เดือนละ 5,000-10,000 บาท รายได้ของครอบครัว เพียงพอแต่ไม่เหลือเก็บ รายจ่ายในการเลี้ยงดูบุตร มาจากบิดา มารดาและญาติ การวางแผนเลี้ยงดู บุตร เลี้ยงดูบุตรด้วยตนเองกับสามี ข้อมูลการ ตั้งครรภ์ มารดาวัยรุ่นมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกอายุ ต่ำสุด 14 ปี ส่วนมากจะมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกอายุ 14-19 ปี ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของสุรณม มีแก้ว⁷ ที่ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการ ตั้งครรภ์ซ้ำในมารดาวัยรุ่นหลังคลอด พบว่า มารดาวัยรุ่นหลังคลอดมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรก อายุ 14 ปี ร้อยละ 28.3

ด้านความรู้เรื่องเพศศึกษาของมารดา วัยรุ่นหลังคลอดพบว่ามีความรู้เรื่องเพศผ่านเกณฑ์ ร้อยละ 77.2 และจากการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความรู้เรื่องเพศศึกษา พบว่า อายุ มีความสัมพันธ์กับความรู้เรื่องเพศศึกษาอย่างมีนัย สำคัญทางสถิติ กล่าวคือ กลุ่มที่อายุ 14-16 ปี มีความรู้น้อยกว่ากลุ่มอายุ 17-19 ปีสอดคล้องกับ การศึกษาของ จรรยา สืบนุช และสกวรัตน์ เทพรักษ์⁸ ที่ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการตั้งครรภ์ ของหญิงอายุต่ำกว่า 20 ปี ในเขตสุขภาพที่ 5 ที่พบว่า อายุมีความสัมพันธ์กับความรู้เรื่องเพศ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติดังนั้นการให้ความรู้เรื่อง เพศศึกษาจึงเป็นสิ่งสำคัญและควรส่งเสริมตั้งแต่ วัยประถม สอดคล้องกับข้อเสนอแนะของราชันี ลักษิตานนท์และจารุณี จตุพรเพิ่ม⁹ ที่ศึกษาปัจจัย ที่มีผลต่อการตั้งครรภ์ซ้ำของวัยรุ่น เขตสุขภาพที่ 5 ว่าควรให้ความรู้บรรจุในหลักสูตรเรื่องเพศศึกษา กับเด็กนักเรียนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เนื่องจากเป็นวัยเจริญพันธุ์ที่พร้อมตั้งครรภ์

ด้านทัศนคติเรื่องเพศของมารดาวัยรุ่น หลังคลอด อายุต่ำกว่า 20 ปี พบว่าส่วนมากมี

ทัศนคติเรื่องเพศอยู่ในระดับปานกลาง เช่น ยังมี ทัศนคติในเรื่องเพศว่า การมีเพศสัมพันธ์ก่อน แต่งงานเป็นเรื่องปกติ และตราบดีที่สามารถ ป้องกันการตั้งครรภ์ได้ การร่วมเพศก่อนแต่งงาน เป็นสิ่งที่สามารถทำได้อย่างเสรี การที่แม่วัยรุ่น มีทัศนคติดังกล่าว โดยไม่มีการคุมกำเนิดเมื่อ มีเพศสัมพันธ์จะด้วยเหตุผลใดก็ตาม จึงเป็นเหตุ ให้มีโอกาสตั้งครรภ์ได้ สอดคล้องกับการศึกษา ของบังอร ศิริสกุลไพศาล และคณะ¹⁰ ที่ศึกษา ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ทัศนคติ การรับรู้ ทักษะในการป้องกันตนเอง กับพฤติกรรมเสี่ยงต่อ การตั้งครรภ์ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่า ทัศนคติต่อการมีเพศสัมพันธ์และ การตั้งครรภ์ก่อนวัย และการรับรู้ทักษะใน การป้องกันตนเองมีความสัมพันธ์ทางลบกับ พฤติกรรมเสี่ยงต่อการตั้งครรภ์ของวัยรุ่นอย่างมีนัย สำคัญทางสถิติ

จากการศึกษา ปัจจัยด้านอายุ การศึกษา อาชีพ และรายได้ของมารดาวัยรุ่นหลังคลอดต่อ ทัศนคติเรื่องเพศ พบว่าไม่มีความสัมพันธ์กันอย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งต่างจากการศึกษาของ จรรยา สืบนุช และสกวรัตน์ เทพรักษ์⁸ ที่ศึกษา ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการตั้งครรภ์ของหญิงอายุ ต่ำกว่า 20 ปี ในเขตสุขภาพที่ 5 พบว่าปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับเจตคติต่อการตั้งครรภ์อย่างมีนัย สำคัญทางสถิติได้แก่อายุ อาชีพ และรายได้ ทั้งนี้ อาจเนื่องจากกลุ่มตัวอย่างในการศึกษารุ่นนี้เป็น วัยใกล้เคียงกันและการศึกษาอยู่ในระดับเดียวกัน แต่อย่างไรก็ตามทัศนคติเรื่องเพศถือเป็นปัจจัย สำคัญต่อการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น จึงควรมีการเสริม สร้างทัศนคติที่ถูกต้องต่อการมีเพศสัมพันธ์ เพื่อ ป้องกันการเกิดพฤติกรรมเสี่ยงต่อการตั้งครรภ์ต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้
ประโยชน์

มารดาวัยรุ่นส่วนมากก่อนการตั้งครรภ์
ไม่ได้คุมกำเนิดหรือป้องกันการตั้งครรภ์ รวมทั้ง
การวางแผนคุมกำเนิดหลังคลอดตลอดจนมารดา
วัยรุ่นมีคะแนนทัศนคติเรื่องเพศ อยู่ในระดับกลาง
จากข้อมูลดังกล่าว ควรส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจ
ด้านสุขภาพแก่วัยรุ่นเรื่องเพศศึกษา ทักษะชีวิต
และภาวะเสี่ยงต่อตนเอง สังคม และครอบครัว
ตลอดจนการคุมกำเนิดทั้งก่อน การตั้งครรภ์ และ
การคุมกำเนิดหลังคลอดของมารดาวัยรุ่น การให้
ความรู้เรื่องเพศศึกษาควรเริ่มก่อนอายุ 10 ปี และ
ดำเนินต่อไปจนถึงอายุ 18 ปี นอกจากนี้ควรปฏิรูป
เนื้อหาการสอนเพศศึกษา ควรขยายขอบเขต
เนื้อหา นอกเหนือจากการป้องกันการตั้งครรภ์
ควรเน้นเสริมสร้างทักษะการใช้ชีวิต โดยให้ความ

สนใจทักษะการสื่อสารและการต่อรองเป็นพิเศษ
เสริมสร้างทัศนคติที่ถูกต้องในเรื่องการมีเพศ
สัมพันธ์ ทางเลือกของวัยรุ่นและการนับถือตนเอง
ทางเลือกคุมกำเนิดแบบระยะยาวหรือระยะสั้น
ผลของการตั้งครรภ์ไม่พร้อมการสื่อสารและ
การณรงค์สร้างความตระหนักต่อสาธารณชน
ตลอดจนมีการจัดสรรงบประมาณ และโครงการ
ป้องกันการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควรระดับท้องถิ่น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการศึกษาผลการจัดโปรแกรม
การให้ความรู้วัยรุ่นที่ไม่เรียนหนังสือหรือกลุ่ม
วัยรุ่นที่ประกอบอาชีพรับจ้างและค้าขายและวัยรุ่น
ที่ไม่ประกอบอาชีพในชุมชน หรือในโรงงาน
2. ควรทำการศึกษาหาปัจจัยที่มีผลทำให้
วัยรุ่นที่ไม่เรียนหนังสือหรือวัยรุ่นที่ประกอบอาชีพ
รับจ้าง ค้าขาย และวัยรุ่นที่ไม่ประกอบอาชีพ
มีการตั้งครรภ์สูง

เอกสารอ้างอิง

1. กรมอนามัย สำนักงานการเจริญพันธุ์. สถิติการคลอดของแม่วัยรุ่นประเทศไทย พ.ศ. 2562
Statistics on Adolescent Births Thailand 2019. นนทบุรี: สำนักงานการเจริญพันธุ์
กรมอนามัย; 2562.
2. รวิวรรณ พุ่มเชื้อและพรพรรณ พุ่มประยูร. วัยรุ่นตั้งครรภ์ : แนวคิดแก้ปัญหาด้วยกระบวนการ
ระบบสุขภาพอำเภอ วารสารวิจัยทางวิทยาศาสตร์สุขภาพ ปี ที่ 12 ฉบับที่ 2: กรกฎาคม-
ธันวาคม 2561 29-38
3. กลุ่มข้อมูลข่าวสารสุขภาพ. ข้อมูลสถิติสาธารณสุข พ.ศ. 2561. นนทบุรี: สำนักนโยบายและ
ยุทธศาสตร์ กระทรวงสาธารณสุข 2561.
4. ปริญญา เอี่ยมสำอาง, รุ่งรัตน์ ศรีสุริยเวศน์ และ พรนภา หอมสินธุ์. ปัจจัยเสี่ยงต่อการตั้งครรภ์ซ้ำ
ที่ไม่ตั้งใจของวัยรุ่น. วารสารสาธารณสุขมหาวิทยาลัยบูรพา. 2556; 8(1), 55-67.
5. ฤดี ปุณบางกระตี, เอมพร รตินธร. ปัจจัยและผลกระทบจากการตั้งครรภ์ของสตรีวัยรุ่นไทย
กรณีศึกษาในกรุงเทพมหานคร. วารสารพยาบาลศาสตร์. 2557; 32(2): 23-31.

6. Bloom, B.S. Handbook on formative and summative evaluation of student learning. New York : McGraw-Hill.1971.
7. สุภรณ์ มีแก้ว. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการตั้งครรภ์ซ้ำในมารดาวัยรุ่นหลังคลอดอายุต่ำกว่า 20 ปี. วารสารหัวหินสุขใจไกลกังวล; 2561; 3(2) : 38-48.
8. จรรยา สืบสุข และ สกาวรัตน์ เทพรักษ.การศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการตั้งครรภ์ของหญิงอายุต่ำกว่า 20 ปี ในเขตสุขภาพที่ 5.[อินเทอร์เน็ต] 2564: [สืบค้นเมื่อ 5 มิถุนายน 2564]. สืบค้นจาก: <https://hpc.go.th/rcenter>
9. รัชนี ลักษณะิตานนท์และจารุณี จตุรพรเพิ่ม.ปัจจัยที่มีผลต่อการตั้งครรภ์ซ้ำของวัยรุ่น เขตสุขภาพที่ 5. [อินเทอร์เน็ต] 2563: [สืบค้นเมื่อ 5 มิถุนายน 2564]. สืบค้นจาก:<https://hpc.go.th/rcenter/>
10. บังอร ศิริสกุลไพศาล และคณะ. ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ทักษะการรับรู้ทักษะในการป้องกันตนเอง กับพฤติกรรมเสี่ยงต่อการตั้งครรภ์ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น. Journal of Nursing Science.2561; 36 (4) 78-86.